

FKTs fagkonferanse 2025

“HVORDAN IVARETA HABILITET OG
ROLLEFORSTÅELSE NÅR KOMMUNEN ER
ELLER ØNSKER Å VÆRE EN AKTØR?”

Seniorrådgiver Bjørn H. Wikasteen

K-Sekretariatet

«Lynkurs» i habilitet

- Evnen til å treffe *avgjørelser* uten interessekonflikt
- Formål: Tillit utad, beskytte saksbehandler, sikre objektive avgjørelser, hindre forskjellsbehandling
- Hjemmel - forvaltningsloven § 6
- Ingen realitetsendringer i nye forvaltningslovens kap. 4
- Det er ikke kritikkverdig å være inhabil
- Det kritikkverdige er ikke å vike til side
- Rettsvirkning
- Brudd på lov eller «bare» etiske retningslinjer?
- Den forsettlige inhabile handling – straffeloven?

Kontrollutvalget blir kontaktet i sak om habilitet

- Kontrollutvalget treffer ikke avgjørelser i enkeltsaker
- Klagefrister løper selv om Kontrollutvalget kontaktes
- 3 uker, maks 1 år
- Kontrollutvalget kan se på internkontrollen som skal sikre ivaretagelse av habilitet
- Habilitetsregler gjelder ikke bare enkeltvedtak
- Innkjøp, ansettelse, selskapsbeslutninger

Hva menes med «systemisk habilitet» ?

- Individuell inhabilitet: Personlige bindinger
- Systemisk inhabilitet: Strukturelle forhold

Problemstillingen reises i tilfeller hvor kommunen både er aktør og kontrollør innen samme område.

Prop. 79 L 2024–2025 Lov om saksbehandlingen i offentlig forvaltning (forvaltningsloven) s.130:

Habilitetsreglene retter seg mot den enkelte tjenestemannen.

*Forvaltningsloven inneholder **ikke** regler om **organinhabilitet**. Et forvaltningsorgan som sådant kan dermed ikke anses inhabilt etter forvaltningsloven*

Hvilke områder er kommunen både aktør og kontrollør?

Formell dobbeltrolle:

- ✓ Barnehager
- ✓ Bygg – og plansaker

Begrenset dobbeltrolle:

- ✓ Forurensningsloven, regulert i forskrift.

Ikke formell dobbeltrolle, men må ha meget god internkontroll:

- ✓ Helse- og omsorgstjenester (lovmessige tjeneste)
- ✓ Skolesektoren (lovmessig tjeneste)
- ✓ Offentlige anskaffelser

Byggesaker – media

Kommunalt bygg er brukt ulovlig i flere måneder

MINMENING MIN MENING SKOTTERUD LEKEPLASS DEBATT

Lekeplassen i Skotterud sentrum mangler nå byggetillatelse og ferdigattest

TROMSØBADET TROMS FYLKESKOMMUNE TROMSØ KOMMUNE

Mer trøbbel for Tromsøbadet: - Vi kan ikke akseptere at de bygger på vår eiendom

K-Sekretariatet

Kommunen er både aktør og kontrollør – Bygg – og plansaker

Aktør:

- Kommunen planlegger og gjennomfører egne utbyggingsprosjekter (f.eks. skoler, barnehager, omsorgsbygg).

Kontrollør:

- Kommunen behandler reguleringsplaner, byggesøknader og fører tilsyn – også med egne tiltak.

Utfordring:

- Risiko for rolleblanding – kommunen blir både utbygger og tillatelsesmyndighet.
- Ikke organhabilitet. Habilitet hos saksbehandler må vurderes konkret

Kommunen er både aktør og kontrollør – Bygg – og plansaker

Kontrollutvalgets muligheter:

- Forvaltningsrevisjon (dispensasjonssaker, opphevelser hos Statsforvalter)
- Etatsbesøk (restanser, ulovligheter)
- Innkalle kommunedirektør
- Når? - Kontrollutvalget må ikke bli «tilleggsaktør»
- Sjekk saksbehandlingstid for kommunens detaljreguleringsplaner
- Sjekk tilsyn på varsler om ulovligheter i kommunale bygg
- Årlig rapport om oppfølging av ulovligheter

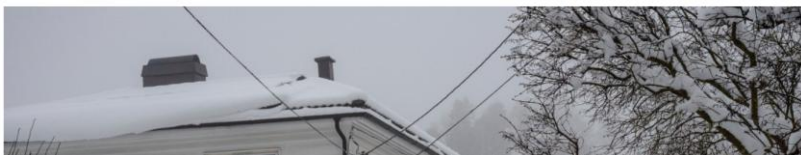
Saker fra media barnehager

Løste krisen i barnehagen: Firedagersuke med full lønn

Barnehager i hele landet har hatt en bemanningskrise de siste årene. Kvalsund barnehage i Finnmark har nå løst denne krisen med færre arbeidsdager.

BÆRUM FAMILIEBARNEHAGER STABEKK

Stengte to barnehager permanent: Anså driften som uforsvarlig

Roayne Berget. Foto: Tom Egil Jensen

Ny veileder om bemanning i barnehagene: – Må klargjøre hva som er lovbrudd

– Når de først skal lage en ny veileder håper jeg den er konkret og tydelig, sier Roayne Berget.

Kari Ottv. Høyvik
JOURNALIST

LOKALE NYHETER KRISTIANSAND BARNEHAGE FAMILIE ARBEID

Barn kunne rømme lett: Lovbrudd avslørt i fersk rapport

K-Sekretariatet

Kommunen er både aktør og kontrollør – Barnehager

Aktør:

- Kommunen driver egne barnehager

Kontrollør:

- Kommunen er tilsynsmyndighet for kommunale og private barnehager

Utfordring:

- Risiko for rolleblanding – kommunen blir både aktør og kontrollør.
- Ikke organhabilitet. Kun på saksbehandlernivå.

Kommunen er både aktør og kontrollør – Barnehager

Kontrollutvalgets muligheter:

- Meget aktuell problemstilling.
- Forvaltningsrevisjon: Ikke bare spør om retningslinjer og rutiner, undersøk dokumentasjon på etterlevelse! Få tall med antall tilsyn og avslag i private og kommunale barnehager. Avslag på dispensasjoner?
- Politiattest, tilsyn og kontroll.
- Etatsbesøk (besøk en stor barnehage)
- Innkalle kommunedirektør, enhetsleder

Praksis ved politiattester

Krever vandelsattest av nordmenn, men ikke av utlendinger

I dag må alle som jobber i barnehage og skole vise politiattest fra Norge på at de ikke er siktet eller dømt for seksuelle overgrep mot barn, men dette gjelder ikke utenlandske statsborgere.

[Ellen Omland](#)

Publisert 25. mai 2011 kl. 06:08

K-Sekretariatet

Som hovedregel er det krav om å legge frem en norsk politiattest etter politiregisterloven. En politiattest fra EØS-land kan bare likestilles med norsk politiattest der det er et krav om botid i loven. Dette følger av politiregisterloven § 36, jf. forskrift til politiregisterloven § 28-2. Det er ikke et krav om botid i Norge for å jobbe i skole eller i barnehage. **Det vil si at det bare er norsk politiattest som skal legges frem ved tilsetting i skole eller barnehage. Det er ikke adgang til å kreve attester fra utenlandske søkeres hjemland. Søkere kan heller ikke frivillig legge frem attest fra andre land.** Forståelsen av politiregisterloven er avklart med Politidirektoratet.

Kontrollutvalget bør undersøke praksis i egen kommune.

<https://www.udir.no/regelverkstolkninger/barnehage/politiattest/politiattest-fra-andre-land/>

K-Sekretariatet

KOMMUNENS SOM FORURENSNINGSMYNDIGHET

Forskrift om kommunens myndighet etter forurensningsloven

Dato	FOR-2024-12-20-3400
Departement	Klima- og miljødepartementet
Ikraftredelse	01.01.2025
Sist endret	FOR-2025-04-03-621
Endrer	FOR-2003-12-05-1909 , FOR-2001-07-19-1706 , FOR-2019-09-30-1289
Hjemmel	LOV-1981-03-13-6-§82 , LOV-1981-03-13-6-§85 , FOR-2024-12-20-3301
Kunngjort	23.12.2024 kl. 15.15

KRISTIANSAND EIENDOM FORSØPLING

Kommunal eiendom forslummer nabolaget – fraskriver seg ansvaret

K-Sekretariatet

Kontrollutvalgets muligheter – «etiske retningslinjer»

Kontrollutvalget kan følge opp andre saker ut fra sitt mandat, det være seg mer generelle, eller enkeltsaker.

Momenter:

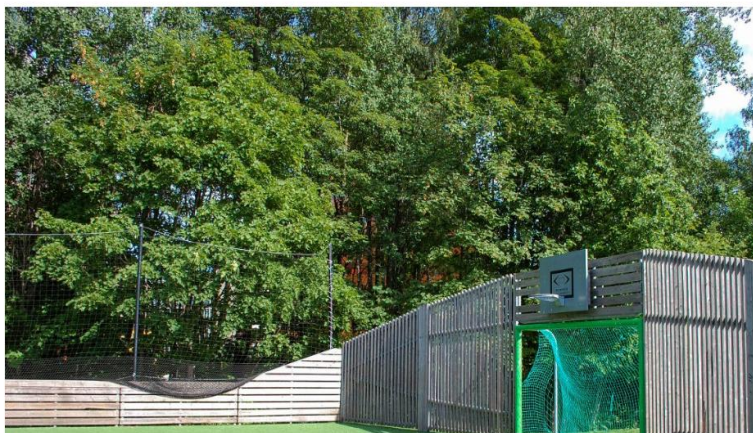
- Sakens art og alvorlighet.
- Sannsynligheten for grove feil, eller misligheter.
- Hvorvidt saken gir grunn til å tro at det foreligger systemfeil.
- I hvilken grad dette kan og vil bli fulgt opp på annen måte.

Kontrollutvalgets «u-muligheter»

STØY BALLBINGE FINSTAD SKOE MAGASINPARKEN BOLIGBLOKKER

Naboer klagde på støy fra anlegget - ble ikke hørt

Den «perfekte storm»

- Kommunen som planmyndighet
 - Kommunen som kontrollør av ulovligheter
 - Statsforvalter som klageorgan
 - Helsedirektoratet, støyveileder
 - Domstolene, naboloven
-
- Kontrollutvalget på høflig avstand?

K-Sekretariatet

Kontroll og tilsyn i mange ledd

Oppsummering

- Habilitet vurderes konkret i hver enkelt sak på individnivå
- Systemisk inhabilitet (organhabilitet) ikke regulert i lov
- Rolleblanding kan medføre usaklig forskjellsbehandling
- Kontrollutvalget kan følge opp på systemnivå med ulike virkemidler, men unngå å bli en aktør av saken
- Kommunestyret har siste ord.

